

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ТВОРЧОГО
РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ
ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

Виконала студентка: _____ 2 _____ курсу _____
освітньо-професійна програма Соціальна педагогіка
спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Чуча О. О.

(ініціали та прізвище)

Керівник старший викладач кафедри соціальної роботи,
к. пед. н. Маврін В. В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри педагогіки та педагогічної
майстерності МДПУ ім. Богдана Хмельницького,
доц., к. п. н. Бельчева Т. Ф.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота «Соціально-педагогічний супровід творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи»: 118 с., 7 рис., 8 табл., 61 джерело, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: творчий розвиток молодших школярів.

Предмет дослідження: процес творчого розвитку молодших школярів на засадах Нової української школи.

Мета дослідження: вивчення проблеми творчого розвитку молодших школярів у соціально-педагогічній та психологічній літературі; розробка, впровадження та визначення ефективності експериментального циклу життєпізнавальних занять, спрямованих на творчий розвиток молодших школярів.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація, порівняння); емпіричні (формувальний та констатувальний експерименти); кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

У роботі розглядається проблема розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрової діяльності. Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростаючу потребу суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, креативних можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Вирішення цього важливого завдання покладено насамперед на систему освіти, що потребує принципово нових підходів до соціально-педагогічного процесу. Найсприятливішим для розкриття й прискореного розвитку здібностей є молодший шкільний вік, це найвідповідальніший етап дитинства, коли дитина хоче вчитися, учиться вчитися і вірить у свої сили.

ТВОРЧІСТЬ, ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК, НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК.

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що на початку XXI століття в українському суспільстві гостро постає проблема формування творчої особистості, зростає попит на творчий потенціал людини, її здатності до творчого самовираження та самореалізації. Наше сьогодення характеризується виникненням величезного зацікавлення проблемами творчості. Творчий розвиток як невід’ємна частина духовності людини є певним механізмом, який стає протиположним регресивним явищем в українській громаді.

Проблема розвитку творчості є актуальною, бо лише творчій людині під владу започатковувати нові напрямки життєвого розвитку..

Проблема дитячого творчого розвитку – одна з найактуальніших ліній педагогіки. Суспільний прогрес – це стежка постійної творчості та оригінальності, різноманіття ідей та шляхів, їх втілення у реальність. На першому місці постає виховання дитини, як людини, що здатна жваво і творчо переосмислювати набутий пращурами досвід та вдосконалювати його. Цю тезу підтверджує ключова реформа Міністерства освіти і науки – Нова українська школа [37, с. 105], де зазначається, що різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності

Дослідженнями проблем творчого розвитку займалися і вітчизняні вчені, і закордонні науковці. Найвідомішими діячами були: Д. Богоявленська, Л. Венгер, Дж. Гілфорд, В. Роменець, С. Рубінштейн, Е. Торренс та ін. Дослідженнями творчого розвитку як індивідуально-психологічних здібностей людини займалися такі діячі, як: Н. Кичук, С. Сисоєва, Н. Кузьміна, В. Андреев та ін. Певні науковці, як: І. Бех, Л. Виготський, О. Леонтєв та ін. звертали увагу на те, що у молодшому шкільному віці діти найбільше намагаються

проявити свою креативність та індивідуальність, тому це є кращий період для розвитку творчості.

Проблему соціально-педагогічного супроводу досліджували: М. Бітянов, В. Горяніна, В. Мухіна, Т. Фурєєва та ін., які розглядали цей аспект як взаємодію супроводжуючого та супроводжуваного, що передбачає вирішення життєвих проблем.

Творчий розвиток дітей молодшого шкільного віку дуже важливий: дитина з творчим мисленням краще здібна знайти вихід з різних раптових ситуацій, адаптуватися у новому оточенні, пристосуватися до змін. Тому на перший план постає вимога забезпечення можливості розвитку творчого потенціалу кожної дитини – це не лише мають бути теоретичні знання, а й практична підготовка до самостійних рішень та індивідуального вибору.

Недостатня творча розвиненість молодших школярів, призводить до того, що діти не спроможні самостійно обирати один із запропонованих варіантів вирішення поставленої проблеми, самостійно вирішувати життєві ситуації, позитивно та швидко реагувати на нові обставини, вигадувати та пропонувати нові ідеї. Саме аспект творчого мислення ми можемо розвивати в процесі соціально-педагогічного супроводу. Актуальність розглянутої проблематики визначила вибір теми магістерської роботи у такій редакції: «Соціально-педагогічний супровід творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи».

Об'єкт дослідження: процес творчого розвитку молодших школярів у контексті сучасних освітніх пріоритетів підготовки компетентного і креативного випускника.

Предмет дослідження: змістовно-організаційні аспекти соціально-педагогічного супроводу творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи.

Мета дослідження: теоретичний аналіз та експериментальна перевірка впливу соціально-педагогічного супроводу на динаміку творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи.

На основі мети були визначені такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи.
2. Розробити методiku проведення діагностики стану рівня творчого розвитку молодших школярів.
3. За підсумками констатувального експерименту проаналізувати емпіричні дані щодо стану рівня творчого розвитку молодших школярів.
4. Розробити, впровадити і визначити ефективність експериментального соціально-педагогічного циклу занять, спрямованого на творчий розвиток молодших школярів в контексті Нової української школи.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: теоретичні (вивчення й аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація, порівняння); емпіричні (формульвальний та констатувальний експерименти); кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Методологічною основою дослідження є:

- психолого-педагогічні теорії творчого розвитку особистості (І. Бех, Г. Костюк, С. Максименко, С. Сисоєва, В. Сухомлинський та ін.);
- освітню концепцію педагогіки життєтворчості особистості (Л. Вознюк, І. Єрмаков, В. Нечипоренко, В. Нищета, А. Павленко, Д. Пузіков, М. Романенко, Л. Сохань та ін.);
- Концепцію Нової української школи (Л. Гриневич, О. Елькін, І. Коберник, П. Хобзей, Р. Шиян та ін.).

Практична значущість дослідження полягає у розробці спеціального циклу занять «Ми – творчі діти Нової української школи!», який можна впроваджувати в системі соціально-педагогічного супроводу творчого розвитку молодших школярів.

Експериментальною базою дослідження визначено Запорізький багатoproфільний ліцей № 99. Дослідження проводилось з 58 молодшими школярами – учнями третіх класів. В експерименті брали участь дві групи:

експериментальна (29 респондентів, учні 3 класу), контрольна (29 респондентів, учні 3 класу).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались та обговорювались I Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні та культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (Запоріжжя, 2020).

Публікації.

Чуча О. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у соціально-педагогічній роботі. Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір: збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2020. С. 445–446.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг магістерської роботи 118 сторінок. Додатки викладено на 52 сторінках. Список використаної літератури складає 61 джерело.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного та експериментального дослідження проблеми творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи дозволили сформулювати висновки:

1. Здійснено теоретичний аналіз проблеми творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи. З'ясовано, що на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти особливого суспільного значення набуває успішна реалізація фундаментальної і довготривалої освітньої реформи, спрямованої на розбудову Нової української школи. Невід'ємним аспектом її особистісно-зорієнтованого освітнього простору є організація соціально-педагогічного супроводу творчого розвитку кожного учня. Згідно з Концепцією Нової української школи, її випускник має бути інноватором, тож творчість визначена як одне із наскрізних умінь, що мають розвиватися в учнів упродовж всього періоду шкільного навчання, починаючи з першого класу. Від цілеспрямованої роботи соціального педагога у значній мірі залежить можливість інтенсифікації і комплексного супроводу творчого розвитку молодших школярів, адже саме позаурочний час відкриває широкі можливості для всебічної реалізації їхнього креативного потенціалу.

На основі вивчення соціально-педагогічної і психологічної літератури визначено базову для дослідження дефініцію: «Творчий розвиток – це динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей та особистісних якостей, що проявляються і збагачуються у практиці різних видів конструктивної діяльності, результати якої характеризуються новизною та оригінальністю» (І. Демченко та ін.). Встановлено, що сприятливим періодом для творчого розвитку особистості є молодший шкільний вік, в якому креативний потенціал дитини отримує нові можливості для виявлення за багатьма напрямками самореалізації, наявними у початкових класах. Соціально-педагогічний супровід творчого розвитку учнів має відповідати вимогам цілеспрямованості, системності, комплексності та

варіативності, що можуть бути успішно реалізовані через розробку та впровадження соціальним педагогом спеціального циклу занять креативної спрямованості.

2. Розроблено методику проведення діагностики стану рівня творчого розвитку молодших школярів. Методика передбачає проведення емпіричного дослідження за двома критеріями, обґрунтованими з урахуванням специфіки досліджуваної проблеми. Перший критерій – психологічний. За цим критерієм досліджуються психологічні параметри творчого розвитку молодших школярів на основі використання тесту Е. Вартега «Кола». Другий критерій – педагогічний. За цим критерієм враховується експертна оцінка вчителем рівня творчого розвитку дитини на основі використання опитувальника для педагогів «Шкала Вільямса». Поєднання і взаємодоповнення цих методик дозволяє отримати емпіричні дані за релевантними діагностичними показниками, до яких віднесено: варіативність творчого мислення; гнучкість творчого мислення; оригінальність проявів творчих здібностей; творчу уяву і фантазію; допитливість дитини в освітньому процесі; швидкість пошуку творчих рішень; ступінь розробки, деталізації творчих ідей; рівень складності творчих продуктів.

3. За підсумками констатувального експерименту проаналізовано емпіричні дані щодо рівня творчого розвитку молодших школярів. Дослідження проводилося на базі Запорізького багатoproфільного ліцею № 99 з 58 молодшими школярами – учнями 3-х класів. Встановлено, що в контрольній групі високий рівень оригінальності творчого мислення мають 37,9 % молодших школярів, середній рівень оригінальності – 41,4 %, низький рівень оригінальності – 20,7 %. Високий рівень гнучкості творчого мислення виявлено у 31 % дітей, середній рівень – у 48,3 %, низький рівень гнучкості – у 20,7 %. Високий рівень швидкості пошуку творчих рішень констатовано у 34,5 %, середній рівень швидкості – у 48,3 %, низький рівень швидкості – у 17,2 %.

В експериментальній групі оригінальність розвинута на високому рівні у 34,5 % дітей, середній рівень оригінальності мають 37,9 %, низький рівень оригінальності – 27,6 %. Високий рівень гнучкості констатовано у 31 % учнів, середній рівень гнучкості – у 44,8 %, низький рівень гнучкості – у 24,1 %. Високий рівень швидкості пошуку творчих рішень мають 34,5 % молодших школярів, середній рівень швидкості – 44,8 %, низький рівень швидкості – 20,7 %.

Отримані діагностичні дані, зокрема, наявність випадків низького рівня за окремими показниками, підтвердили необхідність проведення соціально-педагогічної роботи, спрямованої на інтенсифікацію творчого розвитку молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи.

4. Розроблено, впроваджено і визначено ефективність експериментального соціально-педагогічного циклу занять, спрямованого на творчий розвиток молодших школярів в контексті Нової української школи.

У рамках формувального експерименту, що проводився з учнями 3 класу Запорізького багатoproфільного ліцею №99, було впроваджено розроблений соціально-педагогічний цикл занять «Ми – творчі діти Нової української школи!», спрямований на інтенсифікацію і комплексний супровід творчого розвитку молодших школярів. Зміст занять передбачав поєднання різноманітних форм залучення молодших школярів до творчої діяльності: колективної творчої справи «Моя Батьківщина в осінніх фарбах», творчої акції «Наші таланти», конкурсу виробів-подарунків для батьків «Несемо красу до своїх родин», креативного проекту «Естетика сучасної техніки: від Стіва Джобса до Ілона Маска», колективної презентації «Наш клас у вимірах творчості», мистецького квесту «Відомі творчі особистості України», проведення сюжетно-рольових ігор та ігор-драматизацій з елементами театрального, образотворчого і літературного мистецтва, а також організацію підсумкової виставки творчих продуктів «Ми – творчі діти Нової української школи!». Проведення занять сприяло не тільки цілеспрямованому творчому розвитку молодших школярів, а й оптимізації соціально-комунікативних

чинників формування дитячого колективу за рахунок оптимального взаємодоповнення форм колективної творчої роботи учасників.

По завершенні формувального експерименту було проведено контрольну діагностику, результати якої підтвердили більш суттєве зростання показників творчого розвитку учнів з експериментальної групи порівняно з контрольною групою, що свідчить про позитивні результати формувального експерименту і ефективність реалізованого соціально-педагогічного циклу занять для творчого розвитку молодших школярів. В експериментальній групі найбільша позитивна динаміка виявлена у збільшенні кількості молодших школярів з високим рівнем оригінальності творчого мислення (+6,9 %), гнучкості творчого мислення (+3,45 %), швидкості пошуку творчих рішень (+3,45 %), а також у зростанні кількості дітей із середнім рівнем оригінальності (+6,9 %), гнучкості творчого мислення (+10,3 %), швидкості пошуку творчих рішень (+10,3 %). Слід відмітити, що суттєва позитивна динаміка в експериментальній групі виявлена як за психологічним, так і за педагогічним критеріями, що підтверджує значущість проведеної соціально-педагогічної роботи для подальшої творчої самореалізації учнів в освітньому просторі Нової української школи.

Виконана магістерська робота дала змогу реалізувати мету та завдання дослідження, отримати результати, які характеризуються практичною значущістю.